

Sjukskötarstuderandes upplevelse av den psykosociala arbetsmiljön under praktiken

Sonja Sjölund & Sabina Rönnberg

Examensarbete / Degree Thesis

Sjukskötare

2019

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Sjukskötare
Identifikationsnummer:	Sonja Sjölund: 7255 & Sabina Rönnberg: 7254
Författare:	Sonja Sjölund & Sabina Rönnberg
Arbetets namn:	Sjukskötarstuderandes upplevelse av den psykosociala arbetsmiljön under praktiken
Handledare (Arcada):	Maria Forss
Uppdragsgivare:	FINLUST Arcada
<p>Sammandrag:</p> <p>Denna kvantitativa enkätstudie hör till Finlust-projektet som är en finländsk uppföljning till Lust studien som genomförts av Petter Gustavssons forskarteam på Karolinska institutet. Projektet är skapat för att studera unga professionellas arbetshälsa och arbetstrivsel inom social- och hälsovårdssektorn. Arbetet är deduktivt och utgår från teoretiska referensramens krav-kontroll-stödmodell av Töres Theorell och Robert Karasek. Modellen är en av de mest erkända för att mäta relationen mellan psykosocial arbetsmiljö och hälsa. Syftet med studien är att undersöka Arcadas sjukskötarstuderandes upplevelse av den psykosociala arbetsmiljön under praktiken. Detta är viktigt eftersom praktiken utgör en tredje del av studierna och är en första kontakt med arbetslivet. Studiens frågeställningar är "Hur upplever sjukskötarstuderande, på högskolan Arcada, stödet, kontrollen och kraven under praktiken?" och "Upplever sjukskötarstuderande, på högskolan Arcada, stress under praktiken?". Som metod för data-insamlingen används en elektronisk frågeenkät som gjordes på Arcada Limesurvey. Frågorna är tagna från en enkät som examensarbetets beställare har sammanfattat från olika mätinstrument. Frågorna modifierades till att mäta frågeställningen i denna studie och några egna frågor tillades. Enkäten innehöll 25 frågor var av 22 hade svarsalternativ och 3 var öppna frågor. Frågorna behandlade krav, kontroll, stöd och stress. Svarande bestod av sjukskötarstuderande vid högskolan Arcada. Enkäten fick 33 svar, var av 7 var delvis ifyllda och inkluderades inte i resultatet. Resultaten visade att största delen av svarande upplevde kraven under praktiken som måttliga och kontrollen samt stödet som tillräckligt. Lite över hälften av studerande, 62%, upplevde att de sällan eller aldrig upplever stress under praktiken. I den öppna frågan kom det fram både negativa och positiva upplevelser.</p>	
Nyckelord:	Psykosocial arbetsmiljö, sjukskötarstuderande, krav, kontroll, stöd, stress, Finlust
Sidantal:	44
Språk:	svenska
Datum för godkännande:	

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Nurse
Identification number:	Sonja Sjölund: 7255 & Sabina Rönnberg: 7254
Author:	Sonja Sjölund & Sabina Rönnberg
Title:	Nursing students experience of the psychosocial work environment during practical training.
Supervisor (Arcada):	Maria Forss
Commissioned by:	FINLUST Arcada
<p>Abstract:</p> <p>This quantitative survey is part of the Finlust-project, which is a finish follow-up to the lust study conducted by Petter Gustavsson's research team at the Karolinska institute. The project is designed to study the work health of young professionals and job satisfaction within the social- and healthcare sector. The study is deductive and is based on the theoretical reference framework which is the Demand-control-support model by Törens Theorell and Robert Karasek. The model is one of the most recognized for measuring the relationship between psychosocial work environment and health. The purpose of the study is to investigate Arcadas nursing students' experience of the psychosocial work environment during practical training. This is important due to the fact that practical training constitutes one third of the education and is the first contact with working life. The research questions are" How do nursing students, at Arcada, experience the support, the control and the demands during practical training" and" Do the nursing students at Arcada experience stress during practical training". As a method of data collection, an electronic questionnaire was used that was done at Arcada Limesurvey. The questions are taken from a questionnaire that the thesis's client has summarized from various measuring instruments. The questions were modified to measure the issue in this study and some own questions were added. The questionnaire contained 25 questions, of which 22 had answer options and three were open questions. The questions addressed aspects of demand, control, support and stress. The respondents consisted of nursing student at Arcada university of applied sciences. The survey received 33 responses, of which 7 were only partially filled and were not included in the result. The result showed that most of the respondents felt that the demands put on them during practical training were moderate and that the control and support they received was adequate. A little over half the students, 62%, rarely or never felt stress during the practical training. In the open question both positive and negative experiences came up.</p>	
Keywords:	Psychosocial work environment, nursingstudents, demand, control, support, stress, Finlust
Number of pages:	44
Language:	swedish
Date of acceptance:	

OPINNÄYTE	
Arcada	
Koulutusohjelma:	Sairaanhoidaja
Tunnistenumero:	Sonja Sjölund: 7255 & Sabina Rönnberg: 7254
Tekijä:	Sonja Sjölund & Sabina Rönnberg
Työn nimi:	Sairaanhoidajaopiskelijoiden kokemus psykososiaalisesta työympäristöstä harjoittelujakson aikana
Työn ohjaaja (Arcada):	Maria Forss
Toimeksiantaja:	FINLUST Arcada
<p>Tiivistelmä:</p> <p>Tämä laadullinen tutkimus on osa Finlust-hanketta, joka on suomalainen seuranta Lust tutkimukselle, jonka Petter Gustavssonin tutkimusryhmä Karolinska instituten:illa on suorittanut. Hankkeen tarkoituksena on tutkia nuorten ammattilaisten työterveyttä ja työtyytyväisyyttä sosiaali- ja terveysalalla. Tutkielma on deduktiivinen ja perustuu teoreettiseen viitekehykseen, Töres Theorellin ja Robert Karasekin vaatimus-vaikutusvalta-tukimalliin. Malli on yksi tunnetuimmista, kun halutaan tutkia psykososiaalisen työympäristön ja terveyden välistä suhdetta. Tutkimuksen tarkoituksena on tutkia Arcadan sairaanhoidajaopiskelijoiden kokemusta psykososiaalisesta työympäristöstä työharjoittelun aikana. Tämä on tärkeää, sillä työharjoittelun osuus koulutuksesta on jopa yksi kolmasosa ja toimii myös ensimmäisenä kontaktina työelämäään. Tutkimuksen kysymykset ovat ”Miten sairaanhoidajaopiskelijat, Arcadan ammattikorkeakoulussa, kokevat vaatimukset, vaikutusvaltansa ja tuen työharjoittelussa?” ja ”Kokevatko sairaanhoidajaopiskelijat, Arcadan ammattikorkeakoulussa, stressiä työharjoittelun aikana? Tiedonkeruussa käytettiin sähköistä kyselylomaketta, joka oli tehty Arcada Limesurvey palvelussa. Kysymykset otettiin opinnäytetyön tilaajan tehdystä lomakkeesta, jonka hän itse on yhdistellyt monesta eri kyselylomakkeesta. Kysymyksiä muutettiin vastaamaan tutkimusongelmaa ja joitain kysymyksiä lisättiin. Kyselylomakkeessa oli 25 kysymystä, joista 22 oli vastaus vaihtoehdot ja kolme olivat avointa kysymystä. Kysymyksissä käsiteltiin vaatimuksia, vaikutusvaltaa, tukea ja stressiä. Vastaajat koostuivat Arcadan korkeakoulun sairaanhoidajaopiskelijoista. Kysely sai 33 vastausta, joista 7 oli osittain täytetty, eikä voitu käyttää. Tulokset osoittivat, että suurin osa vastanneista koki vaatimukset kohtuullisiksi ja että vaikutusvalta sekä tuki olivat riittävät. Vähän yli puolet vastanneista, 62%, koki että he harvoin tai eivät koskaan koe stressiä harjoittelun aikana. Avoimessa kysymyksessä tuli esille positiivisia sekä negatiivisia kokemuksia.</p>	
Avainsanat:	Psykososiaalinen työympäristö, sairaanhoidajaopiskelija, vaatimukset, tuki, vaikutusvalta, Finlust, stressi
Sivumäärä:	44
Kieli:	ruotsi
Hyväksymispäivämäärä:	

Innehållsförteckning

1	INLEDNING	7
1.1	SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	9
2	TIDIGARE FORSKNING	9
3	PSYKOSOCIAL ARBETSMILJÖ	14
3.1	NYUTEXAMINERADE SJUKSKÖTERSKORS PSYKOSOCIALA ARBETSMILJÖ	14
3.2	SJUKSKÖTARES PSYKOSOCIALA ARBETSMILJÖ	15
3.3	RISKFYLLED PSYKOSOCIAL ARBETSMILJÖ	17
3.4	THEORELL OCH KARASEKS KRAV-KONTROLL-STÖDMODELL	18
3.5	ARBETSKRAV	20
3.6	KONTROLL I ARBETET	20
3.7	STÖD I ARBETET	20
4	METOD	21
4.1	ENKÄT SOM DATAINSAMLING	21
5	MÄTINSTRUMENT OCH ETISKA REFLEKTIONER	24
5.1	VALIDITET OCH RELIABILITET	24
5.2	ETIK	24
6	RESULTATREDOVISNING	25
7	DISKUSSION	31
7.1	RESULTATDISKUSSION	31
7.2	METODDISKUSSION	33
7.3	FORTSATT FÖRSKNINGSMÖJLIGHETER	35
8	KÄLLOR	36

BILAGA 1. Första sidan va enkäten

BILAGA 2. Andra sidan av enkäten

BILAGA 3. Tredje sidan av enkäten

BILAGA 4. Fjärde sidan av enkäten

BILAGA 5. Femte sidan av enkäten

BILAGA 6. Sjätte sidan av enkäten

1 INLEDNING

Av sjukskötarutbildningen i Finland består en tredjedel av den handledda praktiken och fungerar som en betydelsefull lärande miljö, och en första kontakt med arbetslivet. Enligt EU-kraven skall praktiken utgöra 90/210 studiepoäng av utbildningen. (Start Arcada 2018) Därför är det viktigt att studera vad som egentligen händer under praktiken och hur den upplevs av studerande.

Vårt beskrivande examensarbete handlar om sjukskötarstuderandes upplevelse av praktikplatsernas psykosociala arbetsmiljö. Orsaken till valet av undersökningsområde är utöver själva projektet examensarbetet hör till, att det i media har skrivits en del om missnöjdhet och negativ stämning som upplevs på olika enheter inom hälso- och sjukvården, samt nyligen publicerade artiklar om hur sjukskötarstuderande har under sina praktiker upplevt att de behandlas som värdelösa och placeras lägst ner på hierarkin. (Kokko 2018 & Kujala 2018)

Examensarbetet hör till Finlust-projektet, vilket har som syfte att undersöka vilka faktorer som påverkar välbefinnandet i arbetet och arbetshälsan hos nyutexaminerade och nyanställd social- och hälsovårdspersonal som exponeras för komplexa professionella kompetenskrav. Den centrala frågeställningen är hur upplever unga professionella som arbetar inom social- och hälsovården sin arbetsrelaterade hälsa, arbetstrivsel och arbetsmotivation?

Petter Gustavsson från Karolinska institutet har med sitt forskarteam börjat Lust-studien 2004. I forskningen använder han sig av begreppet ”psykosocial arbetsmiljö” och använder bland annat krav-kontroll-stödmodellen av Karasek och Theorell (1990). Detta stod som grund för valet av denna metod i även vårt arbete.

Utöver missnöjdheten och den negativa arbetsandan som det skrivs en hel del om på media, kommer Finlands demografiska försörjningskvot att försvagas märkbart under de kommande åren. År 2032 kommer siffran att vara 70 i förhållande till 57,1 det var år 2014. Siffran beskriver antalet pensionärer och barn i förhållande till 100 arbetande individer i Finland. Även åldersstrukturen i Finland förändras ständigt, år 2030 kommer an-

talet individer över 65 år stiga till 26% och 2060 utgöra 30% av hela befolkningen. (Finlands Officiella Statistik 2015) Med åldern stiger även risken för sjukdomar vilket innebär mer arbete för sjuk- och hälsovården.

Att utreda hur studerande upplever den psykosociala arbetsmiljön under praktiker är viktigt eftersom en dålig psykosocial arbetsmiljö leder till stress, utbrändhet och har en negativ inverkan på psykiska hälsan. (Theorell 2003)

I undersökning gjord 2008 på finska sjukskötares avsikt att lämna yrket kom det fram i resultatet att avsikten att lämna yrket är större hos unga och nyutexaminerade sjukskötare än hos äldre mer erfarna. Till och med 26% av alla sjukskötare under 30 år som deltagit i studien tänkte ofta på att lämna yrket. Då finska sjukskötare är relativt gamla och kommer gå i pension inom snar framtid, innebär det att det kommer behövas många nya utexaminerade för att ersätta de som far i pension. (Flinkman et.al., 2008) Från 2002–2013 gjordes en undersökning i Finland om sjukskötares sjukfrånvaron där det kom fram att unga sjukskötare hade flera korta sjukfrånvaron än de äldre. (Sumanen et.al, 2015)

Brist på sjukskötare påverkar uppenbart också starkt patientsäkerheten. En rapport från organisationen för Economic Cooperation and Developments 2005, kommer det ett antal indikationer fram som riskerar patientsäkerheten. Indikationerna är bl.a. ekonomisk utvidgning, befolkningstillväxt, åldrande befolkning, tekniska framsteg, brist på sjuksköterskor och underbemanning. Särskilt påverkar personalbrist och underbemanningen risken, som otillräcklig vård, patientmoral, vård fel och infektioner. (Li, et al. 2010)

Brist på sjukskötare och mångas tanke att lämna yrket är ett internationellt problem i dagens läge. (Flinkman et. Al, 2008 & Li, et al. 2010 & de Oliveira et al. 2017) I undersökningen gjord i Finland, där 26% av unga sjukskötare har intension att byta yrke var orsakerna till det; personlig utbrändhet, dåliga utvecklingsmöjligheter, brist på engagemang, låg arbetsnöjdhet, arbetsmiljökonflikter, höga arbetskrav, skiftesarbete, arbetstiderna, osäker arbetsstatus och missnöjdhet med lönen. (Flinkman 2008) En studie i Kina visar att 16,26 % har tanken att lämna yrket med orsaker som känslomässiga krav, minskad betydelse av arbetet, minskat engagemang på arbetsplatsen och minskad arbetsnöjdhet. (Li, et al. 2010) I Brasilien visar en studie att 22,1 % har tänkt lämna yrket till följd av orsaker som för lite stöd av kollegor och ledare, höga krav, de som upplevde

sin egen hälsa dålig, utbrändhet, att vara man, ung sjukskötare, inte ha tidigare erfarenhet inom sjuk- och hälsovården, rollkonflikter och dåliga möjligheter till vidare utbildning. (de Oliveira et al. 2017) forskningsresultaten tyder på att psykosociala arbetsmiljöfaktorer förknippas med avsikt att lämna yrket. Där med avses det att en förbättring av psykosociala arbetsmiljön kan vara lösningen till att bevara vårdpersonalen. (Li, et al. 2010)

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med detta examensarbete är att belysa hur Arcadas sjuksköterskestudenter upplever praktikplatsen som psykosocial arbetsmiljö, eftersom praktikperioderna är den första kontakten till arbetslivet inom social- och hälsovård för sjukskötarstuderande. Frågeställningarna är ”Hur upplever sjukskötarstuderande, på högskolan Arcada, stödet, kontrollen och kraven under praktiken? Och ”Upplever sjukskötarstuderande, på högskolan Arcada, stress under praktiken?”

2 TIDIGARE FORSKNING

I detta stycke reflekterar skribenterna över tidigare gjord forskning kring psykosocial arbetsmiljö och vårdpersonal. Artiklarna är sökta med sökmotorn Academic search elite med sökorden “psychosocial work environment” och “nurse OR nurses OR nursing”. Artiklarna är från 2003-2019 och är peer reviewed. Med sökkriterierna kom 22 träffar var av 6 uppfyllde inklusionskriterierna. Inklusionskriterierna var att studierna skulle undersöka psykosociala arbetsmiljön och mäta det upplevda stödet, kontrollen och kraven av sjukskötare. Artiklarna behandlar sjukskötares upplevelse av den psykosociala arbetsmiljön på arbetsplatsen och dess samband med olika problem. Två av artiklarna är gjorda av examensarbetets beställares forskningsgrupp och hittades i samband med att skribenterna bekantade sig med forskningsgruppens tidigare forskning. Två andra artiklar rekommenderades av examensarbetets handledare. Artiklarna behandlar främst utexaminerade sjukskötare eftersom det inte kunde hittas tidigare forskning gjord på

enbart sjukskötarstuderanden. Med materialet som presenteras i kommande stycke är det meningen att ge läsaren en överblick på tidigare forskning kring ämnet och vilka komplikationer dålig psykosocial arbetsmiljö kan leda till.

Psykosocial arbetsmiljö, självupplevd hälsa och avsikten att lämna yrket

Att sjukskötare planerar att lämna yrket är ett världsomfattande problem. I undersökningen som gjordes mellan 2010 och 2011 i Brasilien med 3,229 informanter, använde sig forskarna av bland annat krav-kontroll-stödmetoden för att undersöka sambandet mellan den psykosociala arbetsmiljön, sjuksköternas egen upplevda hälsa och tanken att lämna yrket. Studien tillhör en större studie, NEXT Nurses Early Exit, som gjorts i många länder angående sjukskötares avsikten att lämna yrket.

Resultatet tydde på ett samband mellan psykisk överbelastning till följd av bristande psykosocial arbetsmiljö, dvs. Lågt stöd, höga krav och låg kontroll, och avsikten att lämna yrket. Resultaten visade att 22,1% hade tänkt på att lämna yrket.

Faktorer som bidrog var bland annat; För lite stöd av kollegor och ledare, höga krav, de som upplevde sin egen hälsa dålig, utbrändhet, att vara man, ung sjukskötare, inte ha tidigare erfarenhet inom sjuk- och hälsovården, rollkonflikter och dåliga möjligheter till vidare utbildning.

Unga sjukskötare deltar inte i beslut lika mycket som mer erfarna sjukskötare, är mer utsatta för repeterande uppgifter, har mindre erfarenhet och kunskap, får mindre lön och har inte lika många nära relationer på arbetsplatsen som sjukskötare som jobbat på samma sjukhus länge. Dessa faktorer kunde medverka i att unga sjukskötare tänker mer på att lämna yrket.

I studien kunde man se ett starkt samband mellan den självupplevda hälsan och avsikten att lämna yrket. Ifall man upplevde sin allmänhälsa sämre var sannolikheten att man tänkte på att lämna yrket tre gånger högre än för dem som upplevde sin allmänhälsa god. Man kunde även se ett samband mellan en sämre självupplevd allmänhälsa och risken för förtidspension. (de Oliveira et al. 2017)

Psykosocial arbetsmiljö och utmattningssyndrom

I Spanien har mängden insjuknanden i utmattningssyndrom stigit bland sjukskötare och läkare som jobbar på akuten. Syftet med undersökningen var att se om det kunde hittas ett samband mellan den psykosociala arbetsmiljön och utmattningssyndrom bland vårdpersonalen som jobbar på akuten, samt se om det fanns skillnader bland läkare och sjukskötare. I studien användes Karasek och Theorells krav-kontrollmodell, JCQ, samt Maslach's burnout inventory, MBI.

Läkare och sjukskötare som jobbar på akut-avdelning utsätts för många riskfaktorer i den psykosociala arbetsmiljön till följd av typen av arbete de utför. Arbetet är intensivt, man jobbar ensam, man har lågt stöd, lite fritid och man arbetar med mycket sjuka, krävande och ibland våldsamma patienter.

De negativa konsekvenserna med att utsättas för dessa psykosociala riskfaktorer utgör en seriös risk för sjukskötare och läkares fysiska och psykiska hälsa samt kvalitén på vården de ger. Orsakerna bakom att utveckla utmattningssyndrom är mer sammankopplade med riskfaktorer i psykosociala arbetsmiljön; kvantitativa krav, låg kontroll och påverkansmöjlighet, lågt stöd samt mycket kontakt med svårt sjuka patienter, än med individuella faktorer.

Utmattningssyndrom karakteriseras av emotionell utmattning, att man känner sig känslomässigt överrumplad, depersonalisering, okänsligt och interpersonellt bemötande av andra samt en minskning i personliga prestationer, en minskad känsla av kompetens och prestationer på arbetsplatsen.

I studien kunde man inte hitta ett tydligt samband mellan psykosociala arbetsmiljöfaktorer och depersonalisering och inte heller något starkt samband med en minskning i personliga prestationer, dock kunde man se en liten minskning i personliga prestationer och depersonalisering då man upplevde kontrollen som liten och de psykologiska kraven som höga. Starkaste sambandet var mellan psykosociala arbetsmiljöfaktorer och emotionell utmattning då den upplevda kontrollen var låg, psykologiska kraven var höga och stödet var lågt. Detta kunde bero på att emotionell utmattning är den känsligaste variabeln i förhållande till psykosocial arbetsmiljö och är den huvudsakliga/väsentliga symptomet på

utmattningssyndrom. De enda skillnaderna man kunde hitta mellan sjukskötare och läkare var att läkare hade större risk att på emotionell utmattning då kontrollen över arbetet upplevdes låg och de rapporterade även mer emotionellt höga krav samt allmänt sämre psykosocial arbetsmiljö än sjukskötare. Sjukskötare rapporterade i sin tur högre fysiska krav, som dock inte inverkar på risken att få utmattningssyndrom. (Escriba`-Agu`ir et. al 2006)

Psykosocial arbetsmiljö och psykosomatisk hälsa

I en studie gjord i Turkiet 2003 som omfattade sjukskötare 218 och sjukskötarstuderande 202 undersöktes sambandet mellan den psykosociala arbetsmiljön och förekomsten av psykosomatiska symptom, dvs. Sömnproblem, utmattning, spänningshuvudvärk, hjärtklappningar, muskelspänning, värk i nedre ryggen och halsbränna. De psykosociala faktorerna som mättes var förekomsten av stressfulla situationer, emotionellt provocerande problem och mängden stöd av kollegorna. Resultatet visade att 82,1% av sjukskötarna antingen ibland eller ofta utsatts för stressfulla situationer under 12 senaste månaderna, 78,5% för emotionellt provocerande problem och enbart 14,8% upplevde att de fått tillräckligt med stöd av kollegorna.

72,8% av Sjukskötarstuderande rapporterade ofta eller ibland uppleva stressfulla situationer, 56,5% emotionellt provocerande problem och 18,7% tillräckligt med stöd av kollegor. Av psykosomatiska symptomen var utmattning det mest rapporterade bland sjukskötarna och studerande (60%). Utöver utmattning nämnde sjukskötarna sig lida mest av värk i nedre ryggen, huvudvärk och halsbränna. Sjukskötarstuderande med samma symptom, men i följden; huvudvärk, halsbränna och ont i nedre ryggen. Även sociodemografiska och socioekonomiska faktorer undersöktes, men det starkaste sambandet mellan tillkomsten av psykosomatiska symptom var psykosociala arbetsmiljön. (Piko 2003)

Psykosociala riskfaktorer och sjukpension

Forskare har föreslagit att psykologiska faktorer på arbetsplatsen kan bidra till förtidspensionering till följd av sjukpension i den allmänna befolkningen. Sjukpension är ett problem som förkortar yrkeskarriärer bland sjukvårdspersonal och annan relaterad personal men få forskare har fokuserat på dessa yrkesgrupper. I studien gjord i Sverige har man studerat det potentiella inflytandet av riskfaktorer i den psykosociala arbetsmiljön på framtida risk för sjukpension bland vårdpersonal i Sverige. I de nordiska välfärdsstaterna, och i andra länder, har de diskuterats om ett behov att förlänga arbetsåldern. Detta är speciellt viktigt för hälso- och sjukvården på grund av redan bestående personalbrist, som i framtiden kommer förvärras dels till följd av minskat intresse att studera vård, den ständiga förlusten av vårdpersonal och personalbristen på grund av ohälsa, förtidspension och invalidpension och på grund av den åldrande befolkningen som för med sig ett ökat vårdbehov. I studien har alla yrken jämförts och det kom fram att 6,6% av svarande vårdpersonal/sjukskötare fått sjukpension och 9,4% av vårdassistenter, i jämförelse med alla andra yrkesgruppers 6,1%. Bland arbetare inom vård påverkade höga kvantitativa krav och lågt socialt stöd risken för framtida sjukpension men det kunde inte hittas ett samband mellan upplevda kontrollen och risken för framtida sjukpension. Bland sjukskötare och vårdassistenter fann forskningen en ökad risk för sjukpension hos dem som rapporterade arbeta i en aktiv arbetsmiljö i kombination med lågt stöd. Högt socialt stöd fungerar som en buffert för de negativa hälsoeffekterna av aktiva och spända arbetsförhållanden, arbete med höga kvantitativa krav och hög eller låg kontroll. Under 11 års uppföljning fick alltså 6,7% av de svarande, alltså 172 av 2576, sjukskötare sjukpension i jämförelse med alla andra yrkens 6,1%, 4062 av 66 253.

Vårdyrket styrs starkt av patienternas behov och därför är kanske inte kontroll dimensionen lika lätt att mäta med frågorna som fanns i undersökningens frågor och inte fokuserade tillräckligt på de viktiga frågorna, som möjligheten att delta i beslut och att delta i interna styrningen av avdelningen och sjukhuset. Dessutom har sjukskötare ofta låg påverkansmöjlighet på arbetstider och detta har bevisats i annan forskning ha en inverkan på sjukskötares avsikt att lämna yrket då nöjdheten över flexibla scheman är dålig. (Leineweber et.al. 2019)

3 PSYKOSOCIAL ARBETSMILJÖ

I kapitlet presenteras först tre olika artiklar gällande psykosocial arbetsmiljö och sedan den teoretiska referensramen för arbetet.

3.1 Nyutexaminerade sjuksköterskors psykosociala arbetsmiljö

I Sverige har sjukskrivningsantalet stigit sen mitten av 90-talet och var som högst 2002. Sjukskrivningsantalet tillsammans med det internationellt debatterade problemet om framtida brist på sjuksköterskor och den varierande kvalitén på sjukskötarutbildningen i Sverige stod som grund till Petter Gustavsson et.al (2015) beslut att börja undersöka nyutexaminerade sjuksköterskors exponering för faktorer i arbetsmiljön som bevisats utgöra riskfaktorer för utbrändhet, stress, depression och sömnstörningar. I undersökningen har sjuksköterskor följts sedan sista året i skolan till tredje året i yrket. Det har använt sig av krav-kontroll-stödmodellen som är en av de mest erkända modellerna för att mäta relationen mellan psykosocial arbetsmiljö och hälsa.

Under första året i yrket rapporterar 80% av svarande höga kvantitativa krav (hög arbetstakt och tidspress) och 70% exponering för emotionella och kognitiva krav. Kontrollen på arbetsplatsen mättes med två variabler, påverkansmöjlighet och utvecklingsmöjlighet. 80% upplevde påverkansmöjligheterna och 60% utvecklingsmöjligheterna som låga första året i yrket. 40% upplevde stödet av närmaste chef lågt och 25% orättvist ledarskap. Lågt kollegialt stöd upplevde 20% av svarande första året.

Spänt arbete, alltså låg kontroll och höga krav, upplevde 70% vid alla 3 frågetillfällen och 40% upplevde lågt stöd av närmaste chef.

Spänt arbete tillsammans med lågt stöd från ledning och kollegor bevisas utgöra största risken för utbrändhet, depression, sömnstörningar, rygg-nackbesvär och är därför den mest ogynnsamma arbetssituationen.

Sjuksköterskorna upplever att de "puttas in" i ansvarsrollen med högt tempo och komplicerade beslut som de inte ännu är färdiga för så fort de börjar jobba efter utexamineringen.

Ett grundläggande mänskligt behov är att uppleva samhörighet och känna att man bidrar med något, men även att ha tillgång till stöd av andra vid behov. Detta behov uppfylls dock nödvändigtvis inte då man är i en ny yrkesroll och nytt sammanhang.

En gradvis ökning av kraven vore gynnsammare för sjuksköterskornas professionella utveckling och upplevelse av arbetet som givande. Viktigt skulle även vara att kraven balanserades med påverkansmöjligheter och stöd från kollegor och närmaste chef. Kontroll fungerar även som en buffert mot höga krav, vilket i långvarig exponering tär på energin och motståndskraften samt återhämtningen. (Gustavsson et. Al. 2015)

3.2 Sjukskötares psykosociala arbetsmiljö

Bristen av kvalificerade sjukskötare och svårigheterna med att hålla dem kvar vid arbetet var orsakerna bakom Sandra Jönsson (2012) undersökning in i svenska sjuksköterskors och läkares upplevelse av psykosociala arbetsmiljön. Frågeenkäterna skickades ut 2002 och 2009 till 860 sjukskötare och 866 läkare. Undersökningens mål var att mäta den psykosociala arbetsmiljön och förutspå arbetstillfredsställelsen. I undersökningen kom det fram att upplevda stödet, kontrollen, mängden rollkonflikter och roll tydlighet/klarhet samt mängden kvantitativa krav representerade bäst arbetstillfredsställelsen. God arbetstillfredsställelse kan i sin tur ses som en indikator på bra psykosocial arbetsmiljö. Studier har även visat att en bra psykosocial arbetsmiljö gör det möjligt för personalen friheten att agera och möjligheten att påverka arbetet.

För vårdpersonalen innebär en hälsosam psykosocial arbetsmiljö; mänsklig miljö, omgivningen, arbetsförhållanden, omständigheter där de lever och arbetar som omfattar ett ömsesidigt förhållande med kollegor och patienter. Arbetstillfredsställelse kan definieras som en allmän attityd individen har gentemot sitt jobb. I vilken utsträckning man känner sig positiv/negativ emot olika aspekter av jobbet, till exempel arbetsförhållanden, kollegor och arbetstider. Det är en komplex uppsättning av samverkan mellan uppgifter, roller, ansvarsområde, interaktioner, belöningar och incitament.

Anställdas uppfattning om deras psykosociala arbetsmiljö är avgörande, inte bara för deras upplevda arbetsnöjdhet utan också för deras hälsa, välbefinnande och fritiden.

Många sjukskötare var missnöjda med arbetssituationen och stödet som ges för deras eget professionella utveckling. När sjukskötare och läkare känner sig missnöjda med sitt arbete har de en tendens att distansera sig från patienter och deras arbetsuppgifter.

Kunskap om de aspekter som bidrar till sjukskötares och läkares arbetstillfredsställelse kan ge en användbar ram för sjukhus för att upprätthålla och skapa en arbets- och övningsmiljö för vårdpersonal. Då det kommer till psykosocial arbetsmiljö finns det aspekter som påverkar uppfattningen om arbetssituationen både direkt och indirekt, var av kvantitativa krav är en av de viktigaste. Studier har visat att en hög arbetsbelastning i kombination med brist på relevanta resurser är en huvudkälla för stress bland vårdpersonalen. Sjukskötare upplever ofta deras psykosociala arbetsmiljö som stressfullt och detta har i sin tur en negativ effekt på deras arbetstillfredsställelse.

Patientorienterat arbete innebär även kvalitativa krav, krävande uppgifter, som är avgörande för hur sjukskötare och läkare upplever sin arbetssituation.

Hälsovårdssektorn kan beskrivas som en sektor där mycket av arbetet definieras som emotionellt arbete och omvårdnad som är ibland beskrivet som en av de ockupationer som är associerat med omfattande känslomässiga krav. Höga kvalitativa krav kan relateras till olika typer av arbetsbelastning.

Resultaten av undersökningen visade att bästa faktorerna att förutspå arbetstillfredsställelse var nivån av stöd, följt av kontroll, rollkonflikter, rolltydlighet och kvantitativa krav. Arbetstillfredsställelsen, kvantitativa krav, rolltydlighet och socialt stöd har blivit bättre från 2002 till 2009. Utvecklingen är positiv eftersom kvalitativa krav i kombination med brist på relevanta resurser har visat sig vara de viktigaste källorna till stress bland sjukskötare. Den upplevda roll klarheten rapporterades även som bättre 2009 än 2002. Detta är anmärkningsvärt eftersom hälsovårdssektorn ibland beskrivs som ett sammanhang där de är svårt att definiera önskat resultat av arbetet på grund av flera, vaga och motstridiga mål. Denna typ av situation har visat sig vara psykologiskt krävande och kan medföra negativa emotionella reaktioner. Socialt stöd upplevdes mer positivt 2009 än 2002. Hög nivå av socialt stöd är relaterat till låg nivå av utbrändhet.

Sjukskötare upplever en högre grad av kontroll i arbetet och uppfattar de kvalitativa kraven som mindre konkreta. Att sjukskötare uppfattar sitt arbete som mindre kvalitativt krävande kan vara kopplat till erfarenheten av lägre kvantitativa krav.

De övergripande resultaten av denna studie visade att kontroll, socialt stöd, rollkonflikter, kvalitativa krav och roll tydlighet var viktiga indikatorer för arbetsnöjdheten båda gångerna frågeenkäterna skickades ut. Enligt många studier är kontroll i arbetet en av den viktigaste faktorn som förutspår missnöjdhet i arbetet bland sjukskötare. Detta kan i sin tur kopplas till resultat i annan forskning som föreslår att kontrolldimensionen är relaterad till arbetstillfredsställelse och att det konstaterats en större arbetstillfredsställelse hos sjukskötare med hög kontroll i arbetet och upplevt socialt stöd, är även bevisat vara viktiga faktorer då de kommer till den upplevda arbetstillfredsställelsen. (Jönsson 2012)

3.3 Riskfylld psykosocial arbetsmiljö

Rapporten ”Psykosociala arbetsmiljörisker för sjuksköterskor under de fem första åren i yrket” av Petter Gustavsson et.al. bygger på LUST-projektet som påbörjades 2004, var av första rapporten publicerades 2015 och används även i detta arbete. Denna rapport har som syfte att undersöka prevalensen, under de fem första åren i yrket, av exponering för risker i den psykosociala arbetsmiljön för sjuksköterskor. Den upprepade exponeringen och utvecklingstrender i exponeringen. Riskerna i den psykosociala arbetsmiljön har definierats med krav-kontroll-stödmodellen samt den organisatoriska socialiseringen, som speciellt fokuserar på arbetsmiljön för nyanställda i början av sina karriärer.

Den organisatoriska socialiseringen mäter upplevelsen av rolloklarhet, otillräcklighet och otillräckligt/lågt stöd av närmaste chef. De vill säga, upplever man sig klara av uppgifterna och göra dem effektivt, förstår man sin roll och sitt ansvarsområde samt upplever man uppmuntran och stöd av närmaste chefen.

Resultaten visade ingen tydlig ökning eller minskning i trenden för exponeringen till psykosociala arbetsmiljörisker under de 5 första åren i yrket efter de 2 första åren, där man kunde se en lägre exponering för de olika arbetsmiljöriskerna, samt att upplevda kontrollen började minska efter de första åren. Detta kunde tyda på att prevalensen för spännt arbete, dvs. låg kontroll och höga krav, ökar efter de två första åren. En sådan ökning i exponeringen kunde bidra till framtida risk för depressiva symptom, utbrändhet samt sömnstörningar.

70-80% av svarande rapporterade höga fysiska-, emotionella-, kognitiva- och kvantitativa krav i kombination med låg påverkansmöjlighet i arbetet. 30-50% har även rapporterat lågt stöd av närmaste chef och uppmuntran till självständighet. Alltså 3 av 5 sjuksköterskor rapporterade långvarig exponering för fysiska krav 2 av 3 låg kontroll och icke uppmuntrande ledarskap. (Gustavsson et.al. 2018)

3.4 Theorell och Karaseks Krav-kontroll-stödmodell

Teoretiska referensramen vi kommer att utgå från är Töres Theorell och Robert Karaseks krav-kontroll-stödmodell eftersom den är en av de mest erkända modellerna för att mäta relationen mellan psykosocial arbetsmiljö och hälsa. Modellen är gjord 1979 och var först tvådimensionell och mätte enbart kraven och kontrollen. Utifrån modellen delades psykosociala arbetsmiljöer i fyra olika slags arbete; Aktiva, passiva, avspända (low-strain) och spända (high-strain). År 1986 inkluderades stöd till modellen av Theorell och Jeffrey Jonsson. Social interaktion är en betydande del av hälso- och beteendereaktioner och har bevisats fungera som en sorts buffert mot belastningen av höga kvantitativa krav. Upplevda stödet av ledningen på arbetsplatsen, motsvarar bäst upplevda arbetstillfredsställelsen och låg psykisk belastning enligt tidigare forskning. Efter att stöd tillades i modellen uppstod de två till dimensioner av arbetsmiljön, "ideal-arbete" och "iso-spända". (Karasek & Theorell 1990)

Med psykosocial menas samspelet mellan psykiska och sociala faktorer. (Theorell 2003) Psykosocial arbetsmiljö består av de psykologiska och fysiska kraven, social interaktion, eller stödet, och kontrollen; handlingsutrymmet (Decision latitude) och utvecklingsmöjligheter. Handlingsutrymmet utgörs av variationen/bredden av färdigheter som får användas (Skill discretion) för att utföra arbetet och besluts auktoriteten (Decision authority) (påverkansmöjligheter), kontrollen över uppgifter och beslut på arbetsplatsen. De psykologiska kraven kan vidare delas in i kvantitativa-, kognitiva-, emotionella- och fysiska krav. (Karasek & Theorell 1990)

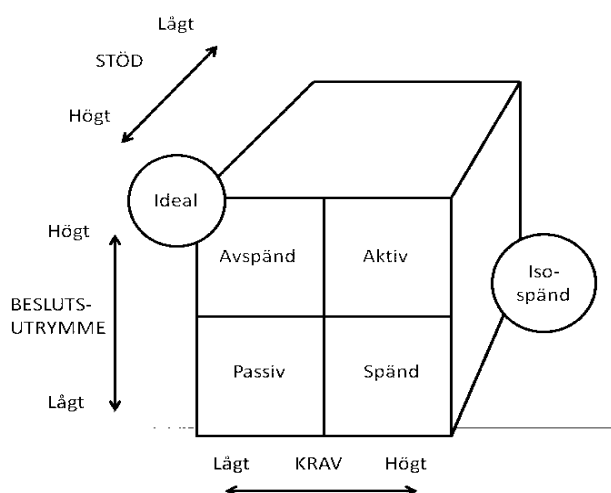
En aktiv arbetsmiljö karaktäriseras av höga krav och hög nivå av kontroll, vilket betyder att trots att kraven är höga har arbetare möjlighet att använda sig av alla sina färdigheter

och har kontroll över beslut och uppgifter på arbetsplatsen. I denna arbetsmiljö har arbetare en slags “flow”, Eftersom man har möjlighet att använda sig av alla sina färdigheter och känner att man har kontroll över situationer trots att de är krävande, är kunskapsutvecklingen bättre och man är produktivare. Till exempel kirurgers arbete beskrivs som denna. (Karasek & Theorell 1990)

En passiv arbetsmiljö utgörs av låga krav samt låga påverkansmöjligheter, kontroll, hos arbetarna. Arbetarna använder sig inte av alla sina färdigheter eftersom uppgifterna inte kräver detta. Theorell och Karasek menar att detta skall i längden resultera i en gradvis försämring av inlärningsförmågan, motivationen och produktiviteten. Detta passiva beteende kunde, enligt dem, även börja synas utanför arbetsplatsen. (Karasek & Theorell 1990)

I en avspänd arbetsmiljö har arbetarna hög påverkansmöjlighet, kontroll, medan kraven är relativt låga. Arbetarna kan alltså reagera till varje utmaning med alla sina färdigheter och resurser. Den överblivna psykologiska belastningen är mindre än vid spänt eller passivt arbete och därmed är risken för sjukdomssymptom även mindre. (Karasek & Theorell 1990)

Arbete som beskrivs som “spänt” enligt Karasek och Theorells modell är ytterst krävande samtidigt som arbetare har väldigt lite kontroll över uppgifter och beslut. Detta arbetssätt har bevisats utgöra största risken för stress, psykiska sjukdomar, ångest, depression, utmattning och utbrändhet eftersom detta orsakar hög psykologisk belastning.

Figur 1- Theorell, T., 2012, Psykosocial miljö och stress

3.5 Arbetskrav

Krav i arbetet kan delas in i fyra olika kategorier. Kvantitativa krav innebär arbetstakten, arbetsmängden och tidspress. Med kognitiva krav menas snabba och komplexa beslut, samt mängden uppmärksamhet och koncentration arbetet kräver. Emotionella krav innebär situationer där man blir känslomässigt berörd och situationer där man måste reglera eller gömma sina känslomässiga reaktioner. Med fysiska krav menas fysisk uthållighet. (Gustavsson et. al 2015) Vårdyrket kan beskrivas som mycket emotionellt och associerat med omfattade känslomässiga krav. Kvalitativa krav med kombination av brist på resurser, har visats vara en av de betydelsefullaste källorna till stress bland sjukskötare. (Jönsson 2012) Höga kognitiva krav för nya utexaminerade sjukskötare ha upplevts som att de får direkt hoppa in i en ansvarsroll med högt tempo och därmed hamna ta svåra beslut. (Gustavsson, et. al 2015)

3.6 Kontroll i arbetet

Kontroll i arbetet kan delas in i påverkningsmöjligheter och utvecklingsmöjligheter. Med påverkansmöjligheter menas arbetarens eget inflytande i hur och när arbetet utförs, samt beslut som berör det egna arbetet och arbetsplatsen. Utvecklingsmöjligheter innebär möjligheten att använda och utveckla sin kunskap, Till exempel möjligheten att delta i vidare utbildning och kurser. Kontroll fungerar som buffert för höga krav. (Gustavsson, et. al, 2015) Möjligheten till vidare utbildning och utveckling av färdigheterna anses viktigt av sjukskötare. (Flinkman et. al, 2008 & de Olivera, et. al, 2017) Vårdyrket styrs i allmänhet starkt av patienternas behov. Därför är inte kontroll dimensionen lika lätt att mäta viktiga frågor gällande möjligheten att delta i beslut och delta i den interna styrningen av avdelningen och sjukhuset (Leineweber et.al 2019)

3.7 Stöd i arbetet

Med stöd i arbetet avses i vilken utsträckning man har tillgång till stöd när man behöver det, att man är respekterad och sedd, samt upplever delaktighet. (Gustavsson et. Al 2018) Det är hurdant stöd individen upplever i sin arbetsmiljö, från både ledning och kollegor.

Ifall stödet upplevs jämlikt och rättvist. Är stödet tillräckligt minskar det belastning av krav. (Gustavsson et. al 2015) Likasom kontroll och krav har även stöd delats in i olika kategorier. Socioemotionellt stöd är stöd som buffrar psykisk belastning, det kan mätas genom mängden social och emotionell interaktion och tillit mellan kollegor, chefer och annan personal. Gemenskap och integration hör även till socioemotionellt stöd. Instrumentellt socialt stöd betyder konkret hjälp med arbetsuppgifter, tilläggsresurser givna för att utföra uppgifter av kollegor eller ledning. (Karasek & Theorell 1990) Hög nivå av stöd är relaterat till låg nivå av utbrändhet. (Jönsson 2012)

4 METOD

Syftet med examensarbetet var att belysa hur Arcadas sjukskötarstudenter upplever praktikplatsen som psykosocial arbetsmiljö. Arbetets design är deduktiv. I en deduktiv studie väljs en teori och modell som utgångspunkt för arbetet och frågeställningen kan byggas upp på basen av teorin. Skribenterna valde att använda en kvantitativ enkätstudie som metod. Med att använda ett frågeformulär, kan man samla in information från många människor på kort tid. (Henricson 2012, s. 133-149) Frågeställningarna lydde "Hur upplever sjukskötarstuderande, på högskolan Arcada, stödet, kontrollen och kraven under praktiken?" och "Upplever sjukskötarstuderande, på högskolan Arcada, stress under praktiken?".

4.1 Enkät som datainsamling

Det krävs en god plan, för att en enkätstudie ska bli bra. För att påbörja en enkätstudie skall syftet vara klart och frågeställningen avgör vilka hinder frågorna skall vara. Meningen med en enkätstudie är att ta reda på och sammanställa information från ett stort antal människor på kort tid. (Henricson 2012 s. 140) Valet av enkätstudie gjordes, dels till följd av att det lämpar sig bäst för att samla in information effektivt, för att det används mest i forskning kring psykosociala arbetsmiljön och för att examensarbetets beställare

redan använt sig av en frågeenkät i tidigare forskning kring upplevelsen av psykosociala arbetsmiljön från nyutexamineradesjukskötares synvinkel.

Fördelar med en webbenkät är att det är lätt att delta om man har en dator och förhållanden är kostnadseffektiva. Dock finns det nackdelar. Det krävs vana att använda datorer för att svara på enkäten. Det kan också ibland bli svårt att få en uppfattning om vilka som inte svarat. (Henricson 2012 s. 144-145) Eftersom svarande är studerande och antagandet är att de flesta använder sig mycket av datorer sågs detta inte som ett problem, utan en fördel.

När man gör en enkätstudie finns det några komihågregler som skribenterna utgått ifrån. Strävan efter enkelhet i frågorna; Korta okomplicerade frågor. Händelsen som behandlas skall vara i nuläge, eller under en kort tidsperiod, för att respondenten skall ha lätt att relatera till undersökningen. (Jacobsen 2012 s.195-202) Vilket togs i beaktande med tidpunkten frågeenkäten skickades ut. Många studerande är ute på praktik under våren. Frågorna formulerades så enkelt och kort de gick, utan att göra det svårt att förstå vad frågan var ute efter eller ändra på originalet för mycket.

Att ha öppna frågor är gynnsamt för att målgruppen skall ha möjlighet att uttrycka sig med egna ord. (Jacobsen 2012 s. 195-202) Detta togs i beaktande eftersom frågeenkäten behandlade upplevelser. Frågeenkäten började med allmänna frågor och gick gradvis mot mer känsliga frågor, vilket anses bättre. (Jacobsen 2012 s. 195-202).

Enkäten pilotprövades av ett par utexaminerade sjukskötare, för den skickades ut till målgruppen. Pilotpersonerna kontrollerade att frågorna, så att de inte skulle misstolkas eller vara otydliga. Vilket är viktigt för att se om frågorna är begripliga och lätt att svara på. (Jacobsen 2012 s. 195-202) Utifrån deras test, fick man en tidsram hur länge det tar att besvara enkäten.

Fördelen med att använda en redan färdig enkät är att man kan jämföra med andra studier som använt samma formulär. Ofta används även färdiga enkäter med egna formulerade frågor, för att specifikt anpassa den aktuella studien. (Henricson 2012 s. 141-142). Detta

gjordes i denna studie, då frågorna från en färdig frågeenkät anpassades för att mäta psykosociala arbetsmiljön under praktiker från studerandes synvinkel.

Det finns dock både för- och nackdelar med att använda egenkonstruerade frågor. Förde-
lar är att frågan kan ställas så att man får svar på exakt vad man är ute efter. Nackdelarna
är att frågan kan bli svår att förstå och att tolkningen av resultatet försvåras och kan av-
spegla sättet forskaren ser på ämnet. (Henricson 2012 s. 141-142)

Skribenterna har utgått från de originella frågorna från LUST-projektet. De originella frå-
gorna användes i ett antal artiklar av Petter Gustavssons longitudinella studier. Frågorna
är dock anpassade för att besvara denna undersökning som berör studerandes upplevelse
av praktikplatsers psykosociala arbetsmiljö, istället för nyutexaminerade sjukskötares
psykosociala arbetsmiljö på arbetsplatsen.

Enkäten gjordes via Arcada Limesurvey, som är ett verktyg för att utföra webbenkäter.
Vi använde oss av den då många gratis program på nätet inte uppfyller kraven för god
vetenskaplig praxis. (Arcada 2012) Enkäten innehöll 25 frågor, varav första delen inne-
höll allmänna frågor om kön, ålder, modersmål, utbildningsår, praktikperiod och i vilken
ort praktiken utfördes. Som följande kommer frågegrupper, som behandlar krav, stöd och
kontroll. Som avslutande finns det en fråga om stress, en öppen fråga och en fråga om
studenten kan tänka sig ställa upp för en intervju angående samma ämne. Frågorna är
standardiserade och de svarsalternativ som var låsta, hade alternativen aldrig, sällan, ofta
och alltid. Vi valde att ha en öppen fråga, för att låta informanterna lyfta fram saker de
vill tillägga eller specifikt lyfta fram. Enkäten hittas under bilagor.

För insamling av material använde vi e-post, för att nå ut till alla sjukskötarstuderande på
Arcada. Det finns en inställning som begränsar att ingen annan än dem som fick länken
kan komma in och svara på enkäten. I mejlet följde länken till enkäten samt ett följebrev
som står nedan.

*“Hej studenter. Jag har blivit kontaktad av era medstudenter för att nå ut till er. Hjälp
dem med deras examensarbete genom att svara på enkäten. Enkäten behandlar frågor
om era upplevelser från er pågående eller senaste praktik. Ämnet är viktigt, då vi på
Arcada vill att alla ska ha goda praktikupplevelser. Att delta är frivilligt och anonymt.*

Det tar 2-3 minuter att svara på frågorna. Ni har tid att svara på enkäten fram till 18.4.2019, alltså före påsken.”

5 MÄTINSTRUMENT OCH ETISKA REFLEKTIONER

5.1 Validitet och reliabilitet

Det är viktigt att välja rätt mätinstrument för en undersökning. Resultaten bygger delvis på att instrumentet har använts rätt, men även hur bra instrumentet mäter. För att värdera instrumentet finns begreppen validitet och reliabilitet. Med validitet menas att man mäter det som är avsett att mäta i undersökningen. Reliabilitet betyder att man får samma mått vid varje mätning. (Henricson 2012 s.151-153)

Validiteten anser skribenterna vara nöjaktig, svaren på frågorna i enkäten ger svar på examensarbetets frågeställning. Dock kunde det tilläggas flera av de originella frågorna angående den psykosociala arbetsmiljön för att få ett ännu bättre svar och möjlighet att analysera dem mer. Frågorna kunde även förklaras mer ingående med exempel för att göra det lättare för svarande att förstå vad man är ute efter med frågan. Nämnvärt är också att svarsantalet enbart var 26 studerande och resultatet inte kan generaliseras bland alla sjukskötarstuderande på Arcada. Studien behandlade studerandes upplevelser under praktiken och det gav svaren.

Reliabiliteten går inte att jämföra med tidigare forskning eftersom detta var första gången dessa specifika frågor användes. Om studien gjordes om skulle den mäta studerandes upplevelser på samma sätt, men svaren och resultaten skulle bero på svarande.

5.2 Etik

Då man utför en studie som denna, innebär de i regel intrång i individers privatliv. När man vill utforska ett fenomen finns det risk att förolämpa sina respondenter som kan ställa till etiskt dilemma. (Jacobsen 2012 s 31.)

Etiken är ett centralt begrepp i vår undersökning. Undersökningen har en god vetenskaplig praxis enligt Arcadas etiska regler. I vår undersökning tas det hänsyn till

etiken inom det egna yrkesområdet. Datainsamlingen följer angivna riktlinjer. I undersökningen beaktas respondentens integritetsskydd och anonymitet då skribenterna har ingen kontakt med respondenterna. Informationen kan inte identifieras av den som läser eller granskar undersökningen. De är nämnt att deltagande i enkäten är frivilligt och man kan avbryta när som helst. I enkäten finns information om syftet med undersökningen. Det finns ett undersökningslov, som krävdes för att utföra detta arbete. Materialet förvaras på ett tryggt sätt, att ingen utomstående kan komma åt materialet och utsättas för skada. Endast skribenterna och handledaren av arbetet har tillgång till materialet. Undersökningen skall undvika känsligt tema, vilket gör att vi valt att ha en öppen fråga för att det inte skulle bli för känsligt. (Arcada 2012)

Målet med undersökningen var inte att hitta ett problem eller lägga skuld på någon. Meningen var inte att peka ut dåliga praktikplatser, handledare eller ansvarig lärare. Målsättningen var att få reda på, hur Arcadas sjukskötarstuderande upplever den psykosociala miljön under praktikperioderna. Frågorna i enkäten försökte man göra så objektiva som möjligt. I allmänna delen var det frågas kön lade vi till ett alternativ då respondenten kan välja att inte svara. Valet var att ha låsta svarsalternativ med en öppen fråga i slutet, för att det inte skulle bli för känsligt ifall man hade flera eller endast öppna frågor. Den öppna frågan lades till för att få möjligheten att öppna upp om det fanns något som ville lyftas fram. Enkäten hade i slutet en möjlighet att lämna sin e-post adress ifall informanterna kunde tänka sig delta i en intervju för mer information. Beslutet att inte gå vidare med intervjuerna togs p.g.a. tidspress och för att svarsantalet ansågs vara tillräckligt.

6 RESULTATREDOVISNING

I detta kapitel presenteras resultaten från webbenkäten. Resultaten redovisas med hjälp av stapel- och cirkeldiagram.

Enkäten besvarades av 33 personer, varav 26 svar var fullständiga. Av dessa var 21 kvinnor, 4 män och 1 som inte ville säga. En stor andel av de som svarade var mellan 20 och 25 år (73%) och största delen har svenska som modersmål (88%). Det deltog studerande

PRAKTIK

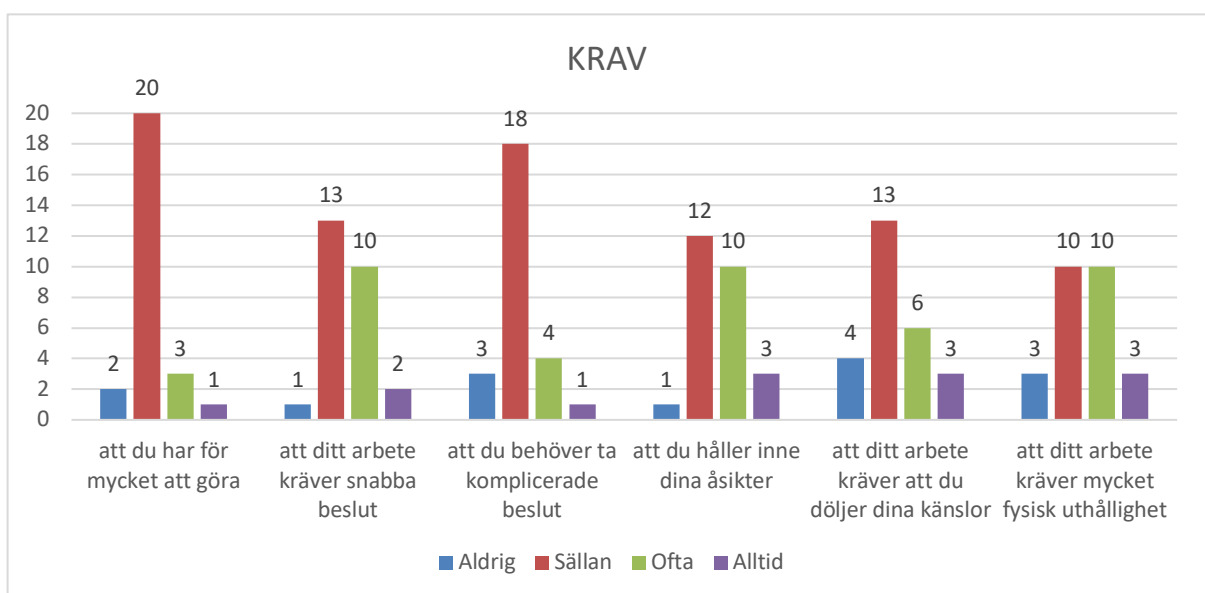

- Klinisk vård
- Hemvård och öppenvård
- Valbar
- Lärande och handledning
- Psykiatrisk vård

från varje utbildningsår som gjorde att det kom upplevelser från nästan alla praktikperioder. I figur 2 kan man se hur praktikperioderna fördelade sig. Alla praktiker utfördes i Nyland.

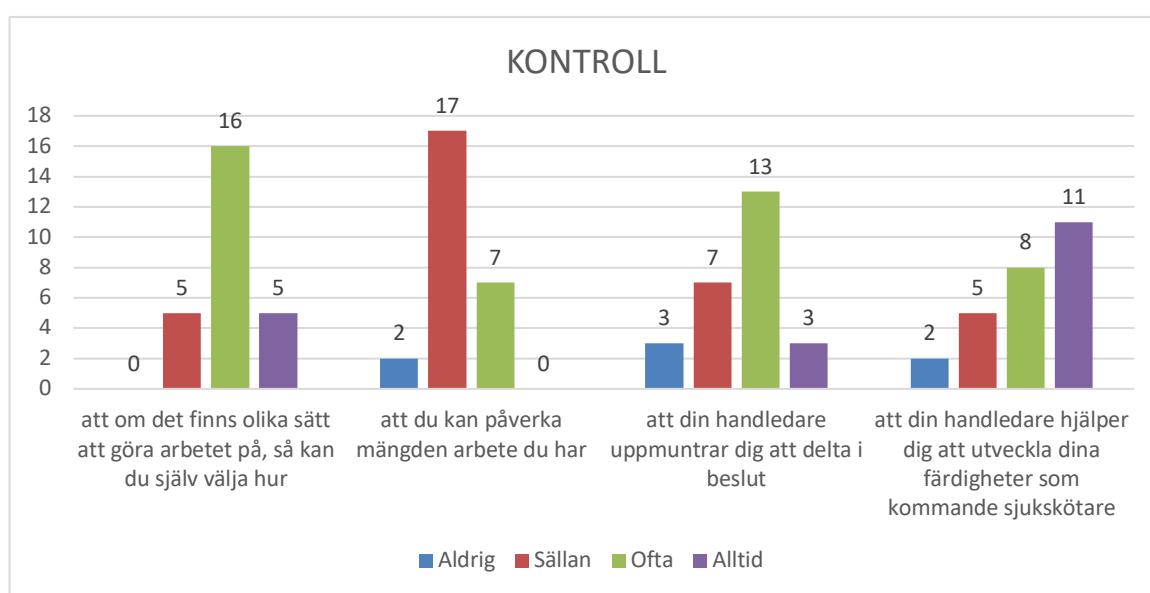
Figur 2 – cirkeldiagram fördelning av praktikperioderna

Frågor som behandlar kraven under praktiken, representeras av sex frågor som hittas i figuren nedan (figur 3). Den första behandlar kvantitativa krav, om studerande upplevde sig ha för mycket att göra under praktiken. Majoriteten (22/26) svarade sällan eller aldrig. Följande frågor angående kognitiva krav, var angående mängden snabba och komplicerade beslut. Svaren för snabba beslut var jämt fördelat mellan ofta/alltid och sällan/aldrig medan största delen (21/26) upplevde att de sällan eller aldrig behövde ta komplicerade beslut. Emotionella kraven mättes med frågorna angående att hamna hålla inne sina åsikter och att behöva dölja sina känslor. Svaren för att hamna hålla inne sina åsikter var jämt fördelade medan lite över hälften (17/26) sällan eller aldrig upplevde att de behövde dölja sina känslor. Upplevelsen av att arbetet kräver mycket fysisk uthållighet, var det också, jämt fördelat.

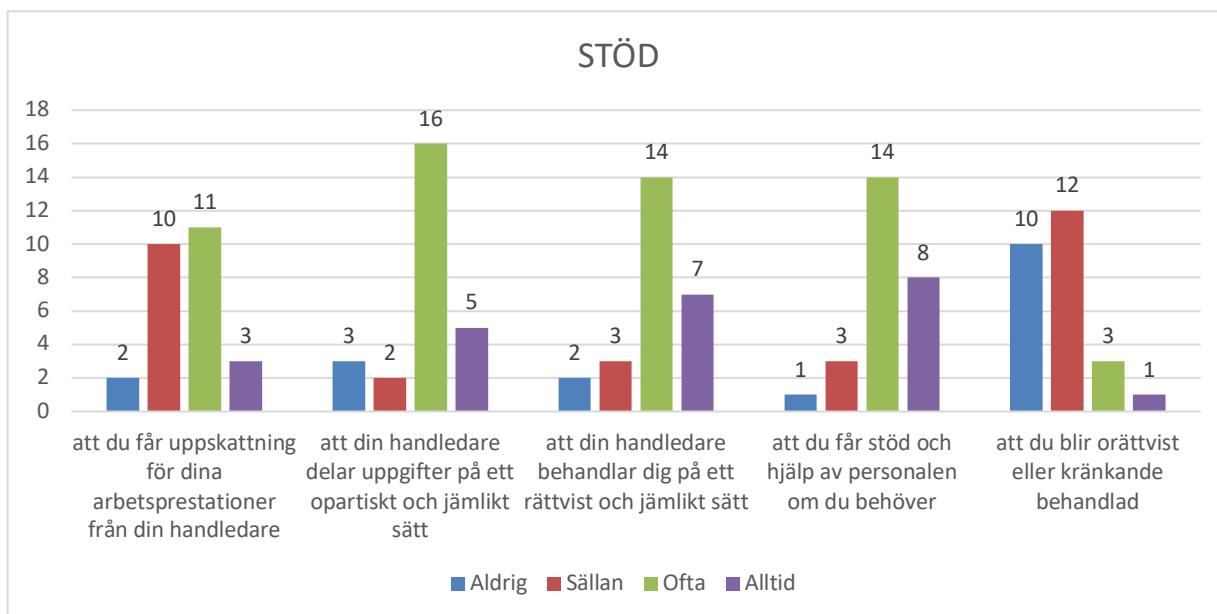
Figur 3- Stapeldiagram av svarsfördelningen av krav frågorna

Frågorna som behandlar upplevda kontrollen under praktiken var fyra till antal och hittas nedan i figur 4. Frågorna kan delas in i påverkansmöjligheter och utvecklingsmöjligheter. De första tre behandlar påverkansmöjligheten och den sista utvecklingsmöjligheter. Majoriteten (21/26) upplevde att de ofta eller alltid kunde välja hur en sak utförs, ifall det var möjligt. Största delen (19/26) svarade att de sällan eller aldrig kunde påverka mängden arbete under praktiken och lite på hälften (16/26) upplevde att handledaren uppmuntrade dem att delta i beslut. I frågan om utvecklingsmöjligheter upplevde största delen (19/26) att de fick hjälp med att utveckla sina färdigheter under praktiken. (Se figur 4)

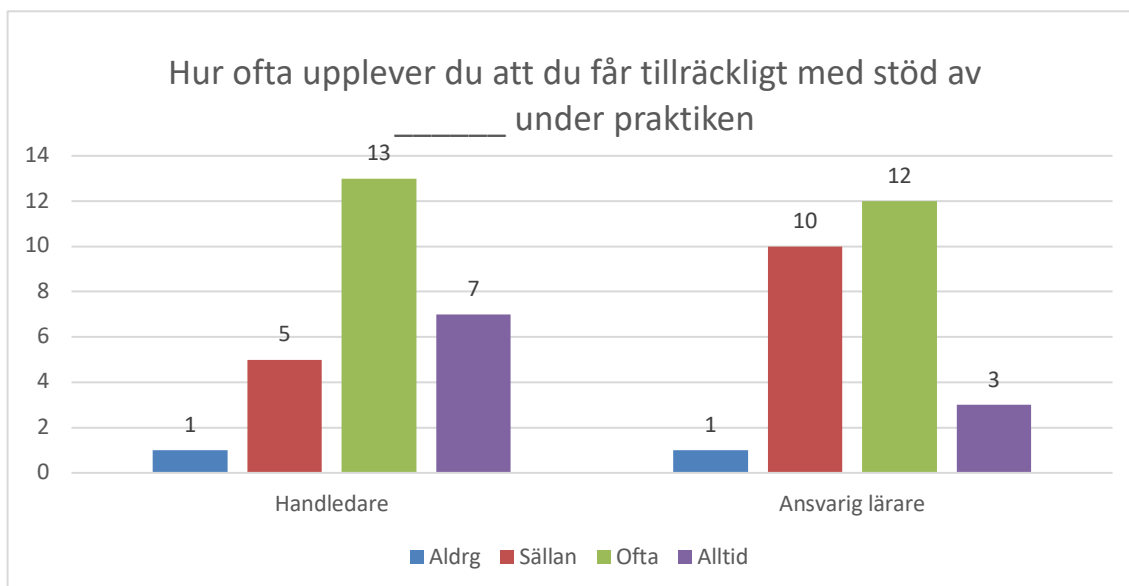
Figur 4- stapeldiagram av svarsfördelningen av kontrollfrågorna

I enkäten användes fem frågor för att mäta upplevda stödet under praktiken. En till fråga tillades för att jämföra stödet av handledare och ansvariga läraren under praktiken. Svaren på första frågan angående uppskattning för studerandes prestationer var jämt fördelade mellan sällan/aldrig och ofta/alltid. Delning av uppgifter jämlikt och opartiskt samt att bli behandlad rättvist och jämlikt under praktiken svarade största delen (21/26) ofta eller alltid. De flesta (22/26) upplevde att de ofta eller alltid får stöd om de behöver under praktiken, liksom samma antal sällan eller aldrig upplevde sig bli kränkande eller orättvist behandlade. (se figur 5)

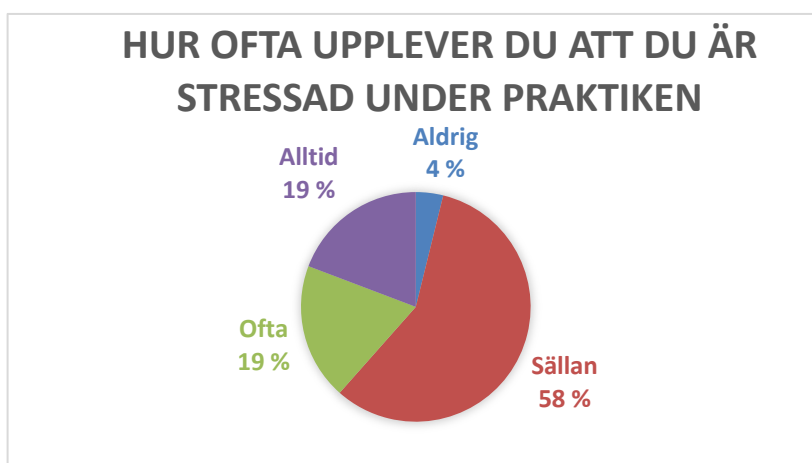
Figur 5 – stapeldiagram av svarfördelning av stödfrågorna

I frågan som behandlar upplevelsen av tillräcklig stöd av handledaren på praktiken och ansvarig lärare från skolan, visar resultaten att 20/26 upplever att de ofta eller alltid får stöd från handledaren på praktiken. Stödet av ansvariga läraren upplevs av 15/26 som ofta eller alltid tillräcklig, medan 11/26 upplever att stödet sällan eller aldrig är tillräcklig. (Se figur 6)

Figur 6 – stapeldiagram av svarsfördelning gällande stöd under praktiken från handledaren och ansvarig lärare.

I frågan ”Hur ofta upplever du att du är stressad under praktiken” svarar 62% sällan eller aldrig och 38% ofta eller alltid. (Se figur 7)

Figur 7 – svarsfördelningen gällande stress under praktiken

I enkäten lades även en öppen fråga där man kunde lyfta fram åsikter eller situationer som hänt under praktiken. Svaren från öppna frågan delades in i tre huvudteman; Negativa upplevelser, Svenska som modersmål och positiva upplevelser.

Negativa upplevelser

En del av svarande upplevde under sin senaste praktik ha blivit bemötta och behandlade illa och orättvist. Några beskrev handledaren som omotiverad och inte mottaglig för studerandes åsikter. Indirekt beskyllande beskrevs också av en svarande. Det kom också fram att man behandlats som arbetskraft istället för studerande, vilket lett till att man inte fått öva sig på nya färdigheter.

”Jag hade en stark känsla under min senaste praktik att eftersom jag bara är studerande så kan jag behandlas som en dörrmatta som alla andra bara stampar på.”

Svenska som modersmål

Ett antal svarande nämnde svårigheterna med att inte ha finska som modersmål. Studerande upplevde sig bli bemötta annorlunda och att alla inte hade en positiv inställning emot dem på grund av svenska modersmålet.

“De var inte heller förstående med att jag vill lära mig bättre finska utan gav blickar när jag sa att jag var finlandssvensk.”

Positiva upplevelser

Positiva upplevelser var bland annat att studerande hade fått självständigt arbeta och ha ansvar under praktiken. Handledare hade varit uppmuntrande och studerande hade känt sig som en del av teamet.

”Handledarna var mycket professionella och hade bra pedagogiska egenskaper.”

Frågeställningen i detta arbete var; ”Hur upplever sjukskötarestuderande, på högskolan Arcada, stödet, kontrollen och kraven under praktiken? och ”Upplever sjukskötarestuderande, på högskolan Arcada, stress under praktikerna?”.

Resultaten visar att studerande inte upplevde de kvantitativa kraven höga, medan svaren var jämt fördelade i en av två frågor gällande kognitiva- och emotionella krav. Gällande fysiska krav svarade även hälften att de ofta eller alltid var mycket fysisk uthållighet som krävdes. I öppna frågan nämndes också att man hamnar hålla inne sina åsikter, vilket var frågan som hälften svara ofta eller alltid på gällande emotionella krav.

Största delen av svarande upplevde att de ofta eller alltid hade påverkansmöjlighet samt utvecklingsmöjlighet under praktiken. Dock svarade flera på frågan om inflytande på mängden arbete sällan eller aldrig. I den öppna frågan hade en del svarande skrivit om att de haft uppmuntrande handledare som hjälpt dem utveckla sina färdigheter men också handledare som inte varit lika involverade. Det skrevs också om att istället för att få utveckla sina färdigheter hamnat göra grundvård och behandlats som arbetskraft.

Stödet under praktiken upplevde majoriteten som god. Svaren på frågan om studerande får uppskattning för hans prestationer var dock jämt fördelat mellan sällan/aldrig och

ofta/alltid. I öppna frågorna kom det fram indirekt skyllande av studerande, att moders-målet på studerande sågs som negativt och att de inte alltid respekterades. Det beskrevs också flera uppmuntrande och bra handledare.

I tilläggsfrågan om stödet av handledare och ansvarig lärare upplevde de flesta att stödet av handledaren ofta eller alltid var tillräcklig, medan svaren för stödet av handledare var jämt fördelade mellan ofta/alltid och sällan/aldrig.

Den andra frågeställningen i detta arbete, och sista frågan i enkäten, behandlade upplevd stress under praktiken. Lite över hälften, 62%, svarade att de sällan eller aldrig är stressade och 38% ofta eller alltid.

På basen av svaren kunde man alltså säga att studerande på Arcada upplever kraven måttliga och kontrollen samt stödet som tillräckligt. Den psykosociala arbetsmiljön vore då bra på basen av svaren i frågeenkäten.

7 DISKUSSION

I detta kapitel kommer vi diskutera resultaten, metoden och fortsatta forskningsmöjligheter.

7.1 Resultatdiskussion

Eftersom det inte finns tidigare likadan forskning på sjukskötarstuderande går resultatet i vår forskning inte att direkt jämföra med det vi inkluderat i kapitlet om tidigare forskning. Man kan jämföra resultat på krav, kontroll och stöd som undersökts i den tidigare forskningen men eftersom det inte är frågan om sjukskötarstuderande på praktik motsvarar situationen inte den respondenterna befann sig i.

I forskningen gjord av Bettina. F Piko (2003) var en del av svarande studerande vilket kanske närmast motsvarar vår forskning, trots att studien mätte emotionellt provocerande situationer, stöd av kollegor och stressfulla situationer, inte allmänt krav, kontroll och stöd. Emotionellt provocerande situationer kan dock kopplas till emotionella krav, vilket

vår studie också innehöll, samt stödet. Vår andra frågeställning var angående stress och detta mätte studien också.

I jämförelse med resultatet från Pikos (2003) upplevde Arcadas sjukskötarstuderande 62% sällan eller aldrig stress under praktiken medan 72,8% av studerande i tidigare forskningen upplevde stress ofta eller ibland. Emotionellt provocerande situationer upplevde 56,5% av studerande i tidigare forskning medan majoriteten av de svarande av Arcadas studerande sällan eller aldrig upplevde emotionella krav. Dock var resultatet från frågan om att hamna dölja sina åsikter mer jämt delat och det kom fram i öppna frågan att några speciellt ville lyfta fram att de hade upplevt att de hamnade hålla inne sina åsikter.

I Gustavssons (et.al 2015) forskning motsvarar enkätfrågorna mest dem i vår enkät eftersom de stod som grund för våra. I tidigare forskningen har Gustavsson dock följt med sjukskötarna i tre år och analyserat trender vilket inte var möjligt i vår undersökning. Sjukskötarna var också redan i yrkeslivet då undersökningen gjordes och därför motsvarar våra respondenters situation inte den i tidigare forskningen. Sjukskötarna i Gustavssons forskning upplevde höga krav, låg kontroll och lågt stöd vilket våra svarande inte rapporterade. Gällande kraven var det närmast fysiska krav som hälften av våra svarande tyckte ofta eller alltid sig uppleva. Kontrollen ansågs annars bra men största delen upplevde att de inte kunde påverka mängden arbete. Vilket kan ha att göra med att man under praktiken följer handledarens arbetsturer och arbetsuppgifter. Stödet ansågs vara tillräckligt från handledare och kollegor medan svaret angående ansvarig lärare var jämt fördelat. Detta kan bero på att ansvariga läraren ofta har många studerande under samma praktikperiod vilket gör det svårt att hålla kontakt med alla eller om studerande är utanför Helsingfors på praktik, gör det svårt att kunna åka på besök till praktikplatsen.

Några intressanta fynd i resultatet var kanske svaren i den öppna frågan, där modersmålet kom fram som ett problem och att några upplevde sig bli illa behandlade för att de bara var studerande. Dessa båda saker försämrar säkert den upplevda psykosociala arbetsmiljön, ifall man upplever att man inte blir dömd på grund av sitt modersmål och har extra krav på sig då man inte kan tala sitt modersmål. Att bli illa behandlat tar säkert ner på upplevda stödet och kontrollen.

I förhållande till teoretiska referensramen har vår studie mätt alla tre dimensioner av psykosocial arbetsmiljö med Töres Theorells och Robert Karaseks krav-kontroll-stödmodell.

Vi har inte kunnat göra några slutsatser angående vilken typs arbetsmiljö studerande upplever sig jobba i, spänt, aktivt, passivt eller avspänt, på grund av det låga svarsresultatet.

På basen av svaren vi fick in verkade sjukskötarstuderande på Arcada tycka att kraven var måttliga, kontrollen bra och stödet tillräckligt, bortsatt från det jämna svaret på frågan angående ansvariga läraren. Vi vill dock ännu betona att svaren från vår forskning inte kan generaliseras eller tala för alla sjukskötarstuderande på Arcada, de ger bara en liten inblick i upplevelsen av några studerande.

7.2 Metoddiskussion

Vi avgränsade respondenterna endast till Arcadas sjukskötarstuderande. Detta dels på grund av att enkäten är gjord på svenska och dels för att vi var intresserade av specifikt Arcadas studerande.

Valet av webbenkät som datainsamlings-metod var passande för att resultatet skulle analyseras statistiskt. Dagens unga vuxna är också vana vid att använda datorer och därför kändes valet naturligt. Det var även det effektivaste sättet att nå och samla in information. I jämförelse med att skicka ut en enkät som respondenterna sedan måste skicka tillbaka. Arcada Limesurvey omvandlar också svaren från enkäten direkt till statistik vilket underlättade arbetet och eliminerar möjligheten för mänskliga misstag. Det finns heller ingen möjlighet att få reda på svarandes identitet eller komma åt resultaten som utomstående. Vi bad en lärare skicka ut enkäten vilket gjorde att vi inte under något tillfälle hade tillgång till någon av svarandes identiteter. Dock frågade vi i sista frågan om personer som kunde tänka sig delta i en intervju, ifall vi beslöt oss om att göra en, där ett par lämnade sin mailadress. Efter att vi sett hur många som svarat beslöt vi oss om att inte gå vidare med en intervju och inte heller titta på svaren i sista frågan.

Vi använde oss av en färdig enkät som modifierades för att besvara frågesättningen för arbetet. Som exempel ändrades "i arbetet" till "under praktiken" och "närmaste chef" till "handledare". De originella frågorna var 24 som mätte krav, kontroll och stöd. Vi tog bort frågor som mätte samma variabel och tillagde sedan några egna frågor gällande stress och stödet av ansvarig lärare under praktiken. Vi beslöt oss om att ta bort en del av frågorna för att förkorta enkäten så att de inte skulle bidra till att flera inte orkade svara på en lång

enkät. Detta gjorde givetvis resultatet svagare, i fråga om att den inte mätte de olika dimensionerna av psykosocial arbetsmiljö med lika många frågor.

Alla frågor i enkäten hade svarsalternativ, utom frågan om orten man utförde praktiken på, frågan om man var villig att lämna sin mailadress ifall vi skulle göra en intervju och den öppna frågan där man kunde berätta om något speciellt man ville lyfta fram. De slutna svarsalternativen gjorde det lättare att omvandla svaren till statistik och att materialet inte blev lika känsligt. Med att tillägga den öppna frågan fick vi ändå in viktig information om upplevelser svarsalternativen inte besvarade.

Webbenkäten var öppen från 10-22.4 på grund av tidspress och vi kom inte att skicka påminnelse, vilket antagligen bidrog till det låga svarsresultatet på 26 svarande. Vi fick in 33 svar, men 7 var bara delvis ifyllda och kunde inte tas med i resultatet. Det är svårt att spekulera kring orsakerna till att 7 enkäter enbart blev delvis ifyllda.

Eftersom 26 stycken svarande är ett relativt litet antal av alla Arcadas sjukskötarstuderande kan man inte anta att resultatet representerar alla. I och med att studien enbart mäter upplevelsen av senast utförda praktiken, kan man av resultatet bara få en överblick på åsikterna av svarande just nu. Svaren skulle säkert vara annorlunda om svarande fick frågeenkäten under en annan praktikperiod. Om vi fått in mera svar kunde man ha försökt hitta mönster och analysera svaren mer ingående.

Trovärdighet är i fråga om att svara på syftet och frågeställningen god. Dock finns det ingen tidigare likadan forskning vilket gör att det inte går att jämföra.

Enkäten skulle säkert ge mer information ifall den skickades ut efter varje praktikperiod eller en gång i året.

Överförbarheten är god då de kommer till andra svenskspråkiga sjukskötarutbildningar i Finland och ifall översatt, skulle den fungera även för nursing studerande och finska sjukskötarstuderande.

7.3 Fortsatta forskningsmöjligheter

I dagens läge finns det ingen tillgänglig forskning på sjukskötarstuderandes upplevelse av den psykosociala arbetsmiljön under praktiken i Finland. Det finns dock en enkät som mäter inlärningsmiljön under praktiken, Clinical Learning Environment Scale + Teacher och för vårdstuderande även studerande-patient förhållandet, Student-Patient relationship scale. Svaren från enkäten används för att utveckla handledningen under praktiker och är tillgänglig för ansvars enheterna under praktiken. Enkäten är relativt lång och den fylls i på praktikplatsen, vilket gör att studerande kanske inte alltid vågar svara lika uppriktigt. Resultaten är inte heller tillgängliga för skolan. I tidigare forskning har det bevisats samband mellan psykosociala arbetsmiljön och avsikten att lämna yrket, psykosomatiska symptom, stress, utbrändhet och upplevda arbetstillfredsställelsen. Det kunde alltså vara gynnsamt för skolan att utföra undersökningar på studerandes upplevelse av den psykosociala arbetsmiljön, för att lättare ha tillgång till resultaten och kunna specificera frågorna så att de mäter faktorer som är unika för Arcadas studerande. Som till exempel frågor om språket, faktorer som medverkar i upplevda stresset och vilka åtgärder studerande upplever att skulle öka upplevda stödet av ansvariga läraren.

Eftersom det kom upp utmaningar med finska språket skulle man kunna frågan om man känner mera ångest/stress/krav för att man har annat modersmål.

Enkäten vore också mera informativ ifall den skickades ut flera gånger under studietiden, eftersom man då kunde undersöka trender och analysera svaren mer ingående. Ett större svarsresultat skulle också representera skolan studerande bättre.

Om enkäten översattes till engelska skulle även Arcadas Nursing studerande kunna delta i enkäten vilket skulle ge en ännu bättre överblick på alla skolan sjukskötarstuderande.

8 KÄLLOR

de Oliveira, D., Härter, R., Fernandes, L., Griep, P., Rotenberg, L., 2017, "Intention to leave profession, psychosocial environment and self-rated health among registered nurses from large hospitals in Brazil: a cross-sectional study". *BMC Health Service Research*, vol 17, s.10

Hämtad: 23.3.2019

Escriba`-Agu`ir, V. Mart`ın-Baena, D., Pe`rez-Hoyos, S., 2006, "Psychosocial work environment and burnout among emergency medical and nursing staff" *International Archives of Occupational & Environmental Health*, vol 80 nr 2, s 127-133

Hämtad: 12.3.2019

Finlands officiella statistik (FOS), 2015, Befolkningsprognos 2015. Helsinki: Statistikcentralen.

Tillgänglig: http://www.stat.fi/til/vaenn/2015/vaenn_2015_2015-10-30_tie_001_sv.htm

Hämtad: 27.1.2019

Flinkman, M., Laine, M., Leino-Kilpi, H., Hasselhorn, H.-M., Salanterä, S., 2008, "Explaining young registered Finnish nurses' intention to leave the profession: a questionnaire survey." *International journal of nursing studies* 45, s. 727-739.

Hämtad: 8.1.2019

Forskningsetiska delegationen, 2012, God vetenskaplig praxis, Arcada

Tillgänglig: https://start.arcada.fi/sites/default/files/dokument/ovriga%20dokument/god_vetenskaplig_praxis_i_studier_vid_arcada.pdf

Hämtad: 5.3.2019

Gustavsson, P., Frögéli, E., Dahlgren, A., Lövgren, M., Rudman, A., 2015 "Nya sjuksköterskors exponering för höga arbetskrav, låg kontroll och lågt stöd under sina första 3 år i yrkeslivet". *Karolinska institutet*

Hämtad: 30.1.2019

Gustavsson, P., Aurell, J., Jenner, B., Frögéli, E., Annas, P., Rudmanj, A., 2018, "Psykosociala arbetsmiljörisker för sjuksköterskor första fem åren i yrket. *Karolinska institutet*

Hämtad: 30.1.2019

Henricson, M., 2012, *Vetenskaplig teori och metod: från idé till examination*, 1:7 uppl. s. 590, Studentlitteratur AB

Jacobsen, D., 2012. *Förståelse, beskrivning och förklarning: introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. uppl 2:2. s. 327 Studentlitteratur AB, Lund

Jönsson, S., 2012, "Psychosocial work environment and prediction of job satisfaction among Swedish registered nurses and physicians- a follow-up study". *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, vol 26 nr 2 , s. 236-244
Hämtad: 5.4.2019

Karasek, R., Theorell, T., 1990," *Healthy Work stress, productivity and the reconstruction of working life*". s.398

Kokko, O., 2018, "Hoitoalan opiskelijat kokevat olevansa arvoasteikossa torakoita – ”Alalla on valtavasti pahaa oloa”"
Tillgänglig: <https://www.is.fi/taloussanomat/art-2000005859279.html>
Hämtad: 11.10.2018

Kujala, P., 2018, "Hoitajaopiskelija Antti tuskastui työkavereidensa asenteeseen: ”Sadistista käytöstä, mitätöintiä ja haistattelua”"
Tillgänglig: <https://www.is.fi/taloussanomat/art-2000005854089.html>
Hämtad: 6.10.2018

Leineweber, C., Marklund, S., Aronsson, G., Gustafsson, K., 2019 "Work-related psychosocial risk factors and risk of disability pension among employees in health and personal care: A prospective cohort study. *International journal of nursing studies*. vol 93, s. 12-20
Hämtad: 8.4.2019

Li, J., Hua, F., Yan, H., Li, S., Yinghui, W., Kristensen, T., Mueller, B., Hasselhorn, H., 2010, "Psychosocial work environment and intention to leave the nursing profession: Results from the longitudinal Chinese NEXT study" *Scandinavian Journal of public health*, vol 38 nr 3, s. 69-80
Hämtad: 20.3.2019

Piko, B., 2003, "Psychosocial work environment and psychosomatic health of nurses in Hungary", *Taylor and Francis Group*, vol 17 nr.1, s. 93-100
Hämtad: 20.3.2019

Start Arcada, 2018, Studiernas struktur

Tillgänglig: <https://start.arcada.fi/sv/institutionen-var/sjukskotare/studiernas-struktur>

Hämtad: 26.4.2019

Sumanen, H., Pietiläinen, O., Lahti, J., Lahelma, E., Rahkonen, O., 2015, "Sickness absence among young employees: trends from 2002 to 2013." *Journal of occupational health*, vol 57, s. 474-481.

Hämtad: 8.1.2019

Theorell Töres, 2003, "*Psykosocial miljö och stress*", Studentlitteratur, Lund, s.281.

Sjukskötarstuderandes upplevelse av praktikplatsen som psykosocial arbetsmiljö

Vi är Sonja Sjölund och Sabina Rönnberg, två sjukskötarstuderande. Vårt examensarbete behandlar Arcadas sjukskötarstuderandes upplevelse av praktikplatsens psykosociala arbetsmiljö. Frågorna i detta arbete utgår från krav-kontroll-stödmodellen, som är den mest erkända modellen när man mäter psykosocial arbetsmiljö. Förenklat betyder detta att vi är intresserade av hur du upplever kraven som sätts på dig under praktiken, stödet du får om du behöver samt kontrollen, eller påverkansmöjligheterna och utvecklingsmöjligheterna, du har under praktiken.

Hej och tack för att du tagit tiden att delta i vår undersökning gällande psykosocial arbetsmiljö på praktikplatsen. Svara på frågorna utgående från den senaste praktiken du utfört eller den du håller på med för tillfället. Frågorna är uppdelade i olika teman; allmänna frågor och frågor angående krav, stöd och kontroll. Kryssa i svarsalternativet som bäst motsvarar din upplevelse. Det tar 2-3 minuter att svara på de frågor enkäten innehåller.

There are 13 questions in this survey.

Kön *

● Välj ett av följande svar

Välj **bara en** av följande:

- ☐ Kvinna
- ☐ Man
- ☐ Vill inte säga

Ålder *

● Välj ett av följande svar

Välj **bara en** av följande:

- ☐ under 20
- ☐ 20-25
- ☐ 26-30
- ☐ över 30

BILAGA 1. Första sidan av enkäten

Modersmål *

❶ Välj ett av följande svar

Välj **bara en** av följande:

☐ Svenska

☐ Finska

☐ Engelska

☐ Annat

Utbildningsår *

❶ Välj ett av följande svar

Välj **bara en** av följande:

☐ SJ16

☐ SJ17

☐ SJ18

Praktik *

❶ Välj ett av följande svar

Välj **bara en** av följande:

☐ Klinisk vård (inre medicin/kirurgi)

☐ Hemsjukvård och öppenvård

☐ Valbar

☐ Lärande och handledning

☐ Psykiatrisk vård

☐ Fördjupad

Utgå från vilken praktik du är på nu. Om du inte är just nu på praktik, utgå från din senaste.

BILAGA 2. Andra sidan av enkäten

Vilken ort utförs/utfördes praktiken i? *

Skriv ditt svar här:

Hur ofta, under praktiken, upplever du... *

Välj det korrekta svaret för varje punkt:

	Aldrig	Sällan	Ofta	Alltid
... att du har för mycket att göra	☐	☐	☐	☐
... att ditt arbete kräver snabba beslut	☐	☐	☐	☐
... att du behöver ta komplicerade beslut	☐	☐	☐	☐
... att du håller inne dina åsikter	☐	☐	☐	☐
... att ditt arbete kräver att du döljer dina känslor	☐	☐	☐	☐
... att ditt arbete kräver mycket fysisk uthållighet	☐	☐	☐	☐

BILAGA 3. Tredje sidan av enkäten

Hur ofta, under praktiken, upplever du... *

Välj det korrekta svaret för varje punkt:

	Aldrig	Sällan	Ofta	Alltid
...att om det finns olika sätt att göra arbetet på, så kan du själv välja hur	☐	☐	☐	☐
...att du kan påverka mängden arbete du har	☐	☐	☐	☐
...att din handledare uppmuntrat dig att delta i beslut	☐	☐	☐	☐
...att din handledare hjälper dig att utveckla dina färdigheter som kommande sjukskötare	☐	☐	☐	☐

BILAGA 4. Fjärde sidan av enkäten.

Hur ofta, under praktiken, upplever du... *

Välj det korrekta svaret för varje punkt:

	Aldrig	Sällan	Ofta	Alltid
...att du får uppskattning för dina arbetsprestationer från din handledare	☐	☐	☐	☐
...att din handledare delar uppgifter på ett opartiskt och jämlikt sätt	☐	☐	☐	☐
...att din handledare behandlar dig på ett rättvist och jämlikt sätt	☐	☐	☐	☐
....att du får stöd och hjälp av personalen om du behöver	☐	☐	☐	☐
...att du blir orättvist eller kränkande behandlad	☐	☐	☐	☐

Hur ofta upplever du att du får tillräckligt med stöd av _____ under praktiken *

Välj det korrekta svaret för varje punkt:

	Aldrig	Sällan	Ofta	Alltid
Handledare	☐	☐	☐	☐
Ansvarig lärare	☐	☐	☐	☐

BILAGA 5. Femte sidan av enkäten

Hur ofta upplever du att du är stressad under praktiken *

● Välj ett av följande svar

Välj **bara en** av följande:

- ☐ Aldrig
☐ Sällan
☐ Ofta
☐ Alltid

Finns det ännu något du vill lyfta fram, som har hänt dig under din senaste praktik? *

Skriv ditt svar här:

Om du kan tänka dig ställa upp för en intervju angående detta ämne, lämna ditt e-mail nedan.

Skriv ditt svar här:

Tack för att du tog dig tiden att svara på våra frågor, ha en god fortsättning på våren och en givande praktikperiod.

22.04.2019 – 13:06

BILAGA 6. sjätte sidan av enkäten